

**ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІННИЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ**

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT)

Кафедра товарознавства, експертизи та торговельного підприємництва

ЗАТВЕРДЖЕНО

Постанова вченої ради

29.05.2023

протокол № 07, п. 8

ВВЕДЕНО В ДІЮ

Наказ від 29.05.2023 № 70

БІРЖОВА ТОРГІВЛЯ / STOCK EXCHANGE TRADE

РОБОЧА ПРОГРАМА

Ступінь вищої освіти	«бакалавр» / «bachelor»
Галузь знань	07 «Управління та адміністрування» / «Management and Administration»
Спеціальність	076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» / «Business, Trade and Exchange Activities»
Освітня програма	Підприємництво, торгівля та біржова діяльність / Business, Trade and Exchange Activities

Розробник: Шарко Віталій, доктор економічних наук, доцент

Гарант освітньої програми «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
– Тернова Алла, кандидат технічних наук, доцент

Обговорено та схвалено на засіданні кафедри товарознавства, експертизи та торговельного підприємництва 15.05.2023, протокол № 11; на засіданні вченої ради факультету торгівлі маркетингу та сфери обслуговування від 19.05.2023, протокол № 05.

Рецензенти: Андрусенко Надія, кандидат економічних наук, доцент
Гавенко Михайло, директор ПП «Культтовари-Вінниця»,
м. Вінниця.

Редактор: Фатєєва Т.
Комп'ютерна верстка: Тимощук М.

Підп. до друку 05.06.2023. Формат 60x84/16. Папір офсетний
Друк ксероксний. Ум. друк. арк. 1,22.
Обл.-вид. арк. 0,97. Тираж 2. Зам. № 242.

Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ ДТЕУ
21000, м. Вінниця, вул. Хмельницьке шосе, 25

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Робоча програма призначена для здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» та є важливою складовою частиною у системі підготовки фахівців для вітчизняного ринку України у закладах вищої освіти.

Метою викладання навчальної дисципліни «Біржова торгівля» є формування системи професійної компетентності (знань, прикладних умінь та навичок) в межах комплексного підходу щодо закономірностей організації біржової торгівлі, здійснення біржових угод і операцій, набуття практичних навичок і умінь щодо розробки стратегії поведінки гравця на біржі.

Результати вивчення навчальної дисципліни її місце в освітньому процесі.

Результатом вивчення навчальної дисципліни «Біржова торгівля» для освітньої програми «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» є формування комплексу компетентностей:

– **інтегральна компетентність:** Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та проблеми у сферах підприємницької, торговельної та біржової діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів організації і функціонування підприємницьких, торговельних, біржових структур і характеризується комплексністю та невизначеністю умов;

– **загальні компетентності (ЗК)**

ЗК 2. Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях;

ЗК 5. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;

ЗК 8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість;

ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

– **спеціальні компетентності (СК)** здобувачів першого рівня освіти освітньої програми «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»:

СК 2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур;

СК 3. Здатність здійснювати діяльність у взаємодії суб'єктів ринкових відносин;

СК 4. Здатність застосовувати інноваційні підходи в діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур;

СК 7. Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур;

СК 10. Здатність до бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків і результатів діяльності у сфері підприємництва, торгівлі та біржової практики з урахуванням ризиків.

Програмні результати навчання здобувачів першого рівня освіти освітньої програми «Підприємництво, торгівлі та біржова діяльність» полягають у здатності:

2. Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності;

4. Використовувати сучасні комп'ютерні і телекомунікаційні технології обміну та розповсюдження професійно спрямованої інформації у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності;

5. Організувати пошук, самостійний відбір, якісну обробку інформації з різних джерел для формування банків даних у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності;

6. Вміти працювати в команді, мати навички міжособистісної взаємодії, які дозволяють досягати професійних цілей;

7. Демонструвати підприємливість в різних напрямках професійної діяльності та брати відповідальність за результати;

9. Знати вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної і правової держави;

11. Демонструвати базові й структуровані знання у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності для подальшого використання на практиці;

12. Володіти методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення й функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур;

13. Використовувати знання форм взаємодії суб'єктів ринкових відносин для забезпечення діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур;

14. Вміти застосовувати інноваційні підходи в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності;

15. Оцінювати характеристики товарів і послуг у підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності за допомогою сучасних методів;

20. Знати основи бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків та результатів діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур з урахуванням ризиків.

Міждисциплінарні зв'язки: програма упорядкована відповідно до анотації освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів, базується на вивченні таких дисциплін, як «Економічна інформатика», «Електронний бізнес», «Організація торгівлі», «Теоретичні основи товарознавства».

Критерії оцінювання результатів навчання. Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни. Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали.

Для визначення рівня успішності використовується система комплексної діагностики знань, зорієнтована на стимулювання систематичної аудиторної та самостійної роботи здобувачів вищої освіти. Запровадження нової системи передбачає підвищення зацікавленості здобувачів вищої освіти до вивчення навчального матеріалу, дає можливість більш об'єктивно оцінити рівень їх знань.

Система оцінювання знань, вмінь та навичок здобувачів вищої освіти передбачає виставлення оцінок за усіма формами проведення занять.

Здобувачі вищої освіти, які повністю виконали програму дисципліни та набрали достатню кількість балів, отримують підсумкову оцінку без опитування чи виконання екзаменаційного завдання (згідно з Положенням Про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти №12 від 07.02.2022).

У разі, якщо здобувач вищої освіти бажає поліпшити свою оцінку, або не набрав 75 балів, він складає екзамен з усієї програми навчальної дисципліни у вигляді письмового опитування знань згідно завдань встановленого зразка.

Результат виконання екзаменаційних завдань оцінюється з урахуванням результатів у співвідношенні 80:20, де 80 – максимальна оцінка за виконання екзаменаційного завдання, 20 – результат поточної успішності відповідно до шкали переведу поточної роботи для врахування її при підсумковій оцінці.

Здобувач вищої освіти, який не погоджується з оцінкою, отриманою під час підсумкового (семестрового) контролю, має право звернутися із проханням переглянути оцінку, одержану на екзамені (згідно Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань студентів № 32 від 07.02.2022).

Підсумкова оцінка визначається за комплексною діагностикою знань студентів.

Критерії оцінювання результатів навчання

Рівні компетентності	За шкалою ДТЕУ	Критерії оцінювання
Високий (дослідницький)	90-100	Має обґрунтовані та всебічні знання з дисципліни, вміє узагальнювати та систематизувати набуті знання; самостійно знаходить джерела інформації та працює з ними; проводить власні дослідження, може використовувати набуті знання та вміння при розв'язанні задач.
Достатній (частково-пошуковий)	82-89	Володіє навчальним матеріалом, вміє зіставляти та узагальнювати, виявляє творчий інтерес до предмету, виконує завдання з повним поясненням та обґрунтуванням, але допускає незначні помилки; може усвідомити нові для нього факти, ідеї.
	75-81	Володіє визначеним програмою навчальним матеріалом; розв'язує завдання, передбачені програмою, з частковим поясненням.
Елементарний (репродуктивний)	69-74	Володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні; може самостійно розв'язати та пояснити розв'язання завдання.
	60-68	Ознайомлений з навчальним матеріалом, відтворює його на репродуктивному рівні; виконує елементарні завдання за зразком або відомим алгоритмом.
Низький (фрагментарний)	35-59	Ознайомлений та відтворює навчальний матеріал на рівні окремих фактів та фрагментів матеріалу; під керівництвом викладача виконує елементарні завдання.
	1-34	Ознайомлений з навчальним матеріалом на рівні розпізнавання та відтворення окремих фактів.

ОБСЯГ ДИСЦИПЛІНИ У КРЕДИТАХ ТА ЙОГО РОЗПОДІЛ

Назва теми	Кількість годин			Форми контролю	
	Усього годин/ кредитів	з них			
		лекції	практичні заняття	СРС	
Тема 1. Біржова торгівля як вид підприємницької діяльності	13	4	2	7	УО, ІЗ
Тема 2. Законодавчо-правове регулювання біржової торгівлі	11	2	2	7	УО, ІЗ
Тема 3. Організація та проведення біржових торгів	14	4	4	6	Т, ІЗ
Тема 4. Біржові угоди та операції	14	4	4	6	ПО
Тема 5. Загальна характеристика біржових товарів	10	2	-	8	ПО, ІЗ, Т
Тема 6. Зернові та зернобобові культури	10	2	2	6	ПО
Тема 7. Олійні та ефіроолійні культури і продукти їх перероблення	10	2	2	6	ІЗ, ПО, Т
Тема 8. Цукор, чай, кава і какао-боби	10	2	2	6	УО
Тема 9. Харчові продукти рослинного походження та квіти	12	2	4	6	ПО, ІЗ, Т
Тема 10. Натуральний каучук	12	2	4	6	УО, ІЗ, Т
Тема 11. Лісоматеріали і пилопродукція	12	2	4	6	УО, Т
Тема 12. Сировина для текстильної промисловості	10	2	-	8	УО, ІЗ, Т
Тема 13. Сировина та продукція металургії	14	4	4	6	ПО, Т
Тема 14. Паливно-енергетична сировина та продукти її переробки	14	4	4	6	УО, ІЗ, Т
Тема 15. Аукціонна торгівля сировиною	14	4	4	6	УО
Разом	180/6	42	42	96	
Підсумковий контроль					екзамен

Умовні позначення форм контролю:

УО – усне опитування;   *ІЗ* – індивідуальне завдання;

ПО – письмове опитування;   *Т* – тестування.

II. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Біржова торгівля як вид підприємницької діяльності

Еволюція форм ринкової торгівлі. Виникнення та розвиток бірж. Економічна природа бірж. Біржа як інструмент ринку. Історія формування біржового механізму. Тенденції розвитку світової біржової торгівлі. Роль бірж у ринковій економіці. Ознаки класифікації бірж. Характеристика видів бірж.

Основні етапи розвитку світової біржової торгівлі. Етапи розвитку біржової торгівлі на території України. Умови розвитку бірж у ринковій економіці. Функції бірж: основні та додаткові. Світовий досвід функціонування товарних бірж. Завдання діяльності товарних бірж, їх права.

Тема 2. Законодавчо-правове регулювання біржової торгівлі

Правові засади діяльності бірж в Україні. Роль держави в регулюванні біржової торгівлі. Зв'язок біржового механізму з державним регулюванням.

Законодавчі акти України, що регулюють діяльність бірж. Правовий статус біржі. Порівняльна характеристика бірж України за організаційно-правовими формами.

Тема 3. Організація та проведення біржових торгів

Порядок проведення біржових торгів. Біржова сесія. Учасники та відвідувачі торгів. Мета та особливості здійснення біржових операцій. Документи, що застосовуються в біржовій практиці. Особливості ціноутворення на товарних біржах. Принципи формування цін на товарних біржах. Чинники, що впливають на формування біржових цін. Порядок зняття товару з торгів. Форми проведення біржових торгів.

Тема 4. Біржові угоди та операції

Принципи організації товарної біржі. Структура підрозділів біржі, їх функції. Біржові угоди з реальним товаром, їх особливості, класифікація, характеристика. Біржові угоди на строк: класифікація і характеристика. Опціонні угоди, їх виникнення, структура та основні види. Хеджування та його переваги.

Брокерська фірма, її роль і місце в біржовій торгівлі. Види брокерських угод. Брокерське обслуговування за договором. Брокерське обслуговування за дорученням. Види доручень клієнта брокеру.

Тема 5. Загальна характеристика біржових товарів

Сучасна номенклатура і загальні вимоги до біржових товарів. Класифікація і групова номенклатура біржових товарів провідних товарних бірж світу.

Товарознавчі складові ринкових стратегій товарних бірж. Аналіз асортименту товарів як фактор прогнозування успіху біржової торгівлі товарами. Особливості вимог до біржових товарів, які реалізуються товарними біржами України. Роль товарних бірж у процедурах електронних тендерів.

Тема 6. Зернові та зернобобові культури

Класифікація зернових культур, що реалізуються на біржах. Одиниці виміру різних видів зернових культур, що реалізуються на біржах. Вимоги до зернових культур. Характеристика груп та класів пшениці за міжнародною класифікацією. Біржові характеристики окремих зернових культур. Світові центри біржової торгівлі зерном.

Тема 7. Олійні та ефіроолійні культури та продукти їх перероблення

Центри біржової торгівлі насінням олійних культур та продуктами їх переробки. Класифікація ефіроолійних культур. Біржові вимоги до насіння олійних культур та продуктів їх переробки. Властивості ефіроолійних культур та продуктів їх переробки як об'єктів біржової торгівлі. Особливості маркування олійних культур та продуктів їх переробки, призначених для біржових торгів.

Тема 8. Цукор, чай, кава і какао-боби

Центри світової торгівлі кавою та какао-бобами, цукром, чаєм. Асортимент кави, какао-бобів, цукру, чаю, що реалізуються на світових біржах. Базові групи какао-бобів – кріолло, форастеро. Основні біржові вимоги до кави, какао-бобів, цукру, чаю. Відмінні особливості товарних сортів кави: арабіка, робуста, ліберика. Групи какао-бобів у біржові торгівлі. Міжнародні організації, що регулюють світову торгівлю кавою.

Тема 9. Харчові продукти рослинного походження та квіти

Особливості біржової торгівлі продуктами рослинного походження та квітами. Характеристика асортименту товарів рослинного походження, що реалізуються на світових біржах. Класифікаційні ознаки картоплі продовольчої. Етапи розвитку біржової торгівлі квітами. Особливості реалізації квітів на біржах. Класифікація квітів, як об'єкта біржової торгівлі. Характеристика квітів, що реалізуються на квітковому аукціоні Flora Holland. Вимоги до цитрусів та концентратів цитрусових соків.

Тема 10. Натуральний каучук

Світові центри біржової торгівлі натуральним каучуком. Загальна характеристика ринку натурального каучуку.

Товарознавча характеристика натурального каучуку, яким торгують провідні товарні біржі світу.

Основні типи каучуку, що реалізуються світовими товарними біржами: смокед-шит, світлий креп. Відмінні особливості сортів каучуку за системою TSR Рифлені копчені пластини RSS: вимоги до якості відповідно до стандарту «The Green Book», класифікація, особливості та марки.

Тема 11. Лісоматеріали і пилопродукція

Світові центри біржової торгівлі лісоматеріалами та пилопродукцією.

Загальна характеристика національного ринку лісоматеріалів та пилопродукції. Товарознавча характеристика лісопродукції, якою торгують провідні товарні біржі світу: видовий асортимент; основні ознаки групування лісопродукції, яка реалізується біржами. Вимоги до якості лісопродукції.

Тема 12. Сировина для текстильної промисловості

Загальна характеристика сировини для текстильної промисловості.

Товарознавча характеристика бавовни, якою торгують провідні товарні біржі світу. Товарознавча характеристика натурального шовку, яким торгують провідні товарні біржі світу. Товарознавча характеристика вовни, якою торгують провідні товарні біржі світу. Товарознавча характеристика луб'яних волокон, якими торгують провідні товарні біржі світу.

Тема 13. Сировина та продукція металургії

Світові центри біржової торгівлі сировиною та продукцією металургії. Характеристика світового ринку сировини та металопродукції продукції. Товарознавча характеристика металів, якими торгують провідні товарні біржі світу. Характеристика асортименту металопродукції, якою торгують провідні товарні біржі світу.

Світові центри біржової торгівлі кольоровими металами. Біржова характеристика кольорових металів та сплавів на їх основі. Дорогоцінні метали: золото, срібло, платина та паладій. Визначення чистоти дорогоцінних металів. Кількісні характеристики дорогоцінних металів: трійська унція, метрична унція, penny-weight. Вимоги біржових стандартів до дорогоцінних металів. Біржові вимоги до дорогоцінних металів.

Тема 14. Паливно-енергетична сировина та продукти її переробки

Роль товарних бірж у створенні ринку енергоносіїв. Світові центри біржової торгівлі сировиною нафтою, нафтопродуктами та газом. Загальна характеристика нафти та нафтопродуктів. Товарознавча характеристика сирової нафти, якою торгують провідні товарні біржі світу.

Товарознавча характеристика нафтопродуктів, якими торгують провідні товарні біржі світу. Товарознавча характеристика природного газу, яким торгують провідні товарні біржі світу. Товарознавчі аспекти проблем створення цивілізованого ринку енергоносіїв в Україні і роль товарних бірж у цьому процесі.

Тема 15. Аукціонна торгівля сировиною

Види і характеристика біржових аукціонів. Аукціонна торгівля. Основні предмети торгу на міжнародних аукціонах. Організація і етапи проведення міжнародних аукціонів. Аукціонна торгівля сировиною. Особливості організації аукціонної торгівлі хутром. Найбільші хутрові аукціони світу.

Аукціонні діаманти «melee» та «melange». Світові центри біржової торгівлі алмазами. Вимоги до алмазів як біржового товару, вага алмазів. Групи діамантів за вагою. Оцінка діамантів.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час здобувача, год.
1	2	3
Знати еволюцію розвитку бірж, види та функції бірж. Вміти розрізняти моделі біржової діяльності України.	Тема 1. Біржова торгівля як вид підприємницької діяльності	2
	Лекція № 1 План лекції 1. Еволюція форм ринкової торгівлі. 2. Виникнення та розвиток бірж. 3. Ознаки класифікації бірж.	2
	Лекція № 2 План лекції 1. Характеристика видів бірж. 2. Етапи розвитку біржової торгівлі на території України. 3. Функції бірж: основні та додаткові. Рекомендовані джерела: Основні: 1-2. Додаткові: 5-8. Інтернет-ресурси: 9-19.	
	Самостійна робота студентів Вивчення та доповнення матеріалу лекцій, підготовка до практичного заняття № 1. <i>Питання, які виносяться на СРС:</i> 1. Економічна природа бірж. Біржа як інструмент ринку. Роль бірж у ринковій економіці. 2. Історія формування біржового механізму. 3. Тенденції розвитку світової біржової торгівлі. Світовий досвід функціонування товарних бірж. 4. Основні етапи розвитку світової біржової торгівлі. 5. Умови розвитку бірж у ринковій економіці. 6. Завдання діяльності товарних бірж, їх права.	7
	Практичне заняття № 1 1. Проаналізувати особливості регулювання біржової діяльності в зарубіжних країнах та в Україні. 2. Охарактеризувати основні національні моделі біржової діяльності залежно від ступеня її державного регулювання.	2
Знати правові засади діяльності товарних бірж.	Тема 2. Законодавчо-правове регулювання біржової торгівлі	
	Лекція № 3 План лекції 1. Правові засади діяльності бірж в Україні. 2. Правовий статус біржі.	2

1	2	3
<p>Вміти аналізувати законодавчо-нормативні документи, що регулюють діяльність товарних бірж України.</p>	<p>3. Порівняльна характеристика бірж України за організаційно-правовими формами. Рекомендовані джерела: Основні: 1-2. Додаткові: 5-8. Інтернет-ресурси: 9-13.</p>	3
	<p>Самостійна робота студентів Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття № 2. <i>Питання, які виносяться на СРС:</i> 1. Роль держави в регулюванні біржової торгівлі. 2. Зв'язок біржового механізму з державним регулюванням. 3. Законодавчі акти України, що регулюють діяльність бірж.</p>	7
	<p>Практичне заняття № 2 1. Проаналізувати Закон України «Про товарну біржу». 2. Здійснити порівняння Закону України «Про товарну біржу» із законодавчим актом США про товарні біржі.</p>	2
<p>Знати порядок проведення біржових торгів, принципи формування цін на товарних біржах, форми проведення біржових торгів. Вміти керуватись правилами біржових торгів, розрізняти мову жестів на біржі.</p>	<p>Тема 3. Організація та проведення біржових торгів Лекція № 4 План лекції 1. Порядок проведення біржових торгів. 2. Мета та особливості здійснення біржових операцій. 3. Документи, що застосовуються в біржовій практиці.</p>	2
	<p>Лекція № 5 План лекції 1. Принципи формування цін на товарних біржах. 2. Чинники, що впливають на формування біржових цін. 3. Форми проведення біржових торгів. Рекомендовані джерела: Основні: 1-2. Додаткові: 5-8. Інтернет-ресурси: 9-19.</p>	2
	<p>Самостійна робота студентів Вивчення та доповнення матеріалу лекцій, підготовка до практичних занять № 3, 4. <i>Питання, які виносяться на СРС:</i> 1. Біржова сесія. 2. Учасники та відвідувачі торгів. 3. Особливості ціноутворення на товарних біржах. 4. Порядок зняття товару з торгів.</p>	6

1	2	3
	<p>Практичне заняття № 3</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ознайомитись з правилами здійснення біржових торгів. 2. Вивчити порядок надання та припинення членства на біржі. 3. Вивчити права та обов'язки членів біржі. 	2
	<p>Практичне заняття № 4</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вивчити процедури підготовки та проведення біржових торгів. 2. Ознайомитись з особливостями біржової мови жестів та жаргону. 	2
<p>Знати принципи організації товарної біржі, структуру біржі за підрозділами, види біржових угод. Вміти розрізняти умови форвардних і ф'ючерсних угод.</p>	<p style="text-align: center;">Тема 4. Біржові угоди та операції</p> <p>Лекція № 6 План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Принципи організації товарної біржі. 2. Структура підрозділів біржі, їх функції. 3. Біржові угоди з реальним товаром, їх особливості, класифікація, характеристика. <p>Лекція № 7 План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Опціонні угоди, їх виникнення, структура та основні види. 2. Хеджування та його переваги. 3. Брокерська фірма, її роль і місце в біржовій торгівлі. <p>Рекомендовані джерела : Основні: 1-2. Додаткові: 5-8. Інтернет-ресурси: 9-19.</p>	2
	<p>Самостійна робота студентів Вивчення та доповнення матеріалу лекцій, підготовка до практичних занять № 5, 6. <i>Питання, які виносяться на СРС:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Біржові угоди на строк: класифікація і характеристика. 2. Види брокерських угод. 3. Брокерське обслуговування за договором. 4. Брокерське обслуговування за дорученням. 5. Види доручень клієнта брокеру. 	6
	<p>Практичне заняття № 5</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вивчити відмінності в умовах форвардних і ф'ючерсних угод. 2. Вивчити структуру спотової та форвардної угод. 	2
	<p>Практичне заняття № 6</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вивчити особливості вибору та моделювання стратегії біржової гри. 2. Вирішити ситуаційні задачі. 	2

1	2	3
Знати сучасну номенклатуру та загальні вимоги до біржових товарів.	<p>Тема 5. Загальна характеристика біржових товарів Лекція № 8 План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сучасна номенклатура і загальні вимоги до біржових товарів. 2. Класифікація і групова номенклатура біржових товарів провідних товарних бірж світу. 3. Товарознавчі складові ринкових стратегій товарних бірж. 4. Аналіз асортименту товарів як фактор прогнозування успіху біржової торгівлі товарами. <p>Рекомендовані джерела: Основні: 1-2. Додаткові: 5-8. Інтернет-ресурси: 9-19.</p>	3 2
Знати класифікацію, вимоги та біржові характеристики окремих зернових культур. Вміти розрізняти групи та підгрупи пшениці за міжнародною класифікацією.	<p>Тема 6. Зернові та зернобобові культури Лекція № 9 План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Класифікація зернових культур, що реалізуються на біржах. 2. Вимоги до зернових культур. 3. Характеристика груп та класів пшениці за міжнародною класифікацією. 4. Біржові характеристики окремих зернових культур. <p>Рекомендовані джерела: Основні: 1-3. Додаткові: 5-8. Інтернет-ресурси: 15, 17.</p>	8 2
	<p>Самостійна робота студентів Вивчення та доповнення матеріалу лекції. <i>Питання, які виносяться на СРС:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості вимог до біржових товарів, які реалізуються товарними біржами України. 2. Роль товарних бірж у процедурах електронних тендерів. 	8
	<p>Самостійна робота студентів Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття № 7. <i>Питання, які виносяться на СРС:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Одиниці виміру різних видів зернових культур, що реалізуються на біржах. 2. Світові центри біржової торгівлі зерном. 	6
	<p>Практичне заняття № 7</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ознайомитись з особливостями біржової торгівлі зерном в реальних умовах діяльності однієї з аграрних бірж України. 2. Вирішити тестові завдання. 	2

1	2	3
<p>Знати класифікацію та вимоги до якості насіння олійних культур та продуктів їх переробки. Вміти розрізняти маркування насіння олійних культур як об'єкта біржової торгівлі.</p>	<p align="center">Тема 7. Олійні та ефіроолійні культури та продукти їх перероблення</p> <p>Лекція № 10 План лекції 1. Класифікація ефіроолійних культур. 2. Біржові вимоги до насіння олійних культур та продуктів їх переробки. 3. Властивості ефіроолійних культур та продуктів їх переробки як об'єктів біржової торгівлі. Рекомендовані джерела Основні: 1-3. Додаткові: 5-8. Інтернет-ресурси: 15, 17.</p>	<p align="center">2</p>
	<p>Самостійна робота студентів Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття № 8. <i>Питання, які виносяться на СРС:</i> 1. Центри біржової торгівлі насінням олійних культур та продуктами їх переробки. 2. Особливості маркування олійних культур та продуктів їх переробки, призначених для біржових торгів.</p>	<p align="center">6</p>
	<p>Практичне заняття № 8 1. Охарактеризувати насіння олійних культур як об'єкта біржової торгівлі. 2. Вивчити біржові вимоги до різних видів продуктів переробки олійних культур. 3. Вирішити ситуаційні та тестові завдання.</p>	<p align="center">2</p>
<p>Знати асортимент, вимоги до якості кави, какао-бобів, цукру, чаю, що реалізуються на світових біржах. Вміти розрізняти гатунки кави, какао-бобів, чаю, цукру, що реалізуються на світових біржах.</p>	<p align="center">Тема 8. Цукор, чай, кава і какао-боби</p> <p>Лекція № 11 План лекції 1. Асортимент кави, какао-бобів, цукру, чаю, що реалізуються на світових біржах. 2. Базові групи какао-бобів – криолло, форастеро. 3. Основні біржові вимоги до кави, какао-бобів, цукру, чаю. 4. Відмінні особливості товарних гатунків кави: арабіка, робуста, ліберика. Рекомендовані джерела: Основні: 1-3. Додаткові: 5-8. Інтернет-ресурси: 15, 17.</p>	<p align="center">2</p>
	<p>Самостійна робота студентів Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття № 9. <i>Питання, які виносяться на СРС:</i> 1. Центри світової торгівлі кавою та какао-бобами, цукром, чаєм. 2. Групи какао-бобів у біржовій торгівлі. 3. Міжнародні організації, що регулюють світову торгівлю кавою.</p>	<p align="center">6</p>

1	2	3
	<p>Практичне заняття № 9</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вивчити біржові характеристика какао-бобів. 2. Вивчити особливості біржової торгівлі какао-бобами. 3. Вивчити основні гатунки кави та особливості біржової торгівлі нею. 	2
<p>Знати особливості біржової торгівлі продуктами рослинного походження. Вміти надавати характеристику товарам рослинного походження, що реалізуються на світових біржових торгах.</p>	<p>Тема 9. Харчові продукти рослинного походження та квіти</p> <p>Лекція № 12</p> <p>План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості біржової торгівлі продуктами рослинного походження та квітами. 2. Характеристика асортименту товарів рослинного походження, що реалізуються на світових біржах. 3. Класифікаційні ознаки картоплі продовольчої. 4. Етапи розвитку біржової торгівлі квітами. <p>Рекомендовані джерела:</p> <p>Основні: 1-3. Додаткові: 5-8. Інтернет-ресурси: 15, 17.</p> <p>Самостійна робота студентів</p> <p>Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичних занять № 10, 11.</p> <p><i>Питання, які виносяться на СРС:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристика квітів, що реалізуються на квітковому аукціоні Flora Holland. 2. Вимоги до цитрусів та концентратів цитрусових соків. 3. Особливості реалізації квітів на біржах. 4. Класифікація квітів як об'єкта біржової торгівлі. 	2
<p>Знати типи, гатунки каучуку, що реалізується світовими товарними біржами. Вміти розрізняти відмінні особливості гатунків каучуку за системою TSR.</p>	<p>Практичне заняття № 10</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вивчити класифікацію квітів як об'єктів біржової торгівлі. 2. Ознайомитись зі Світовими центрами біржової торгівлі плодами та овочами (номенклатура показників). 3. Вирішити тестові завдання. <p>Практичне заняття № 11</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вирішити ситуаційні завдання. 2. Вирішити тестові завдання. <p>Тема 10. Натуральний каучук</p> <p>Лекція № 13</p> <p>План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика ринку натурального каучуку. 2. Товарознавча характеристика натурального каучуку, яким торгують провідні товарні біржі світу. 3. Основні типи каучуку, що реалізуються світовими товарними біржами: смокед-шит, світлий креп. 4. Відмінні особливості гатунків каучуку за системою TSR. <p>Рекомендовані джерела:</p> <p>Основні: 1, 2, 4. Додаткові: 5-7. Інтернет-ресурси: 15, 17.</p>	6
		2
		2

1	2	3
	<p>Самостійна робота студентів Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичних занять № 12, 13. Питання, які виносяться на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> Світові центри біржової торгівлі натуральним каучуком. Рифлені копчені пластини RSS: вимоги до якості відповідно до стандарту «The Green Book», класифікація, особливості та марки. 	6
	<p>Практичне заняття № 12</p> <ol style="list-style-type: none"> Вивчити та проаналізувати відмінні особливості гатунків каучуку за системою TSR. Охарактеризувати найбільш поширені типи та гатунки каучуку (SIR, SMR, STR, SVR). Вирішити тестові завдання. 	2
	<p>Практичне заняття № 13</p> <ol style="list-style-type: none"> Вивчити вимоги до якості рифлених копчених пластин RSS відповідно до стандарту «The Green Book», особливості отримання та марки. Вирішити тестові завдання. 	2
<p>Знати видовий асортимент лісопродукції товарних бірж. Вміти розрізняти видовий асортимент лісоматеріалів та пилопродукції, що реалізується на біржах.</p>	<p>Тема 11. Лісоматеріали і пилопродукція Лекція № 14 План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> Загальна характеристика ринку лісоматеріалів та пилопродукції. Товарознавча характеристика лісопродукції, якою торгують провідні товарні біржі світу. Видовий асортимент лісопродукції товарних бірж. Основні ознаки групування лісопродукції, яка реалізується біржами. <p>Рекомендовані джерела: Основні: 1, 2, 4. Додаткові: 7. Інтернет-ресурси: 15, 17.</p>	2
	<p>Самостійна робота студентів Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичних занять № 14, 15. Питання, які виносяться на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> Світові центри біржової торгівлі лісоматеріалами та пилопродукцією. Вимоги біржових стандартів до лісопродукції. 	6
	<p>Практичне заняття № 14</p> <ol style="list-style-type: none"> Вивчити та проаналізувати видовий асортимент лісоматеріалів та пилопродукції, що реалізується на біржах. Вивчити основні положення правил біржової торгівлі, регламентів щодо організації та проведення аукціонів з продажу необробленої деревини провідних українських бірж. Вирішити тестові завдання. 	2

1	2	3
	<p>Самостійна робота студентів Вивчення та доповнення матеріалу лекцій, підготовка до практичних занять № 16, 17. Питання, які виносяться на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Світові центри біржової торгівлі сировиною та продукцією металургії. 2. Світові центри біржової торгівлі кольоровими металами. 3. Кількісні характеристики дорогоцінних металів: трійська унція, метрична унція, penny-weight. 4. Вимоги біржових стандартів до дорогоцінних металів. 5. Біржові вимоги до дорогоцінних металів. <p>Практичне заняття № 16</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вивчити класифікацію металів, якими торгують провідні товарні біржі. 2. Вивчити кількісні характеристики дорогоцінних металів. 3. Вирішити тестові завдання. <p>Практичне заняття № 17</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризувати кольорові метали з погляду біржових вимог. 2. Проаналізувати особливості маркування та біржові характеристики золота 3. Вирішити тестові завдання. 	<p>6</p> <p>2</p> <p>2</p>
<p>Знати основні характеристики нафти та нафтопродуктів, природного газу. Вміти розрізняти біржові одиниці нафтопродуктів на товарних біржах.</p>	<p>Тема 14. Паливно-енергетична сировина та продукти її переробки</p> <p>Лекція № 18 План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика нафти та нафтопродуктів. 2. Товарознавча характеристика сирової нафти, якою торгують провідні товарні біржі світу. 3. Товарознавча характеристика нафтопродуктів, якими торгують провідні товарні біржі світу. <p>Лекція № 19 План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Товарознавча характеристика природного газу, яким торгують провідні товарні біржі світу. 2. Товарознавчі аспекти проблем створення цивілізованого ринку енергоносіїв. 3. Роль товарних бірж цивілізованого ринку енергоносіїв в Україні. <p>Рекомендовані джерела: Основні: 4. Додаткові: 5. Інтернет-ресурси: 15, 17.</p>	<p>2</p> <p>2</p>
	<p>Самостійна робота студентів Вивчення та доповнення матеріалу лекцій, підготовка до практичних занять № 18, 19. Питання, які виносяться на СРС:</p>	<p>6</p>

	1. Роль товарних бірж у створенні ринку енергоносіїв. 2. Світові центри біржової торгівлі сировою нафтою, нафтопродуктами та газом.	
	Практичне заняття № 18 1. Вивчити біржові одиниці нафтопродуктів на товарних біржах. 2. Вивчити особливості біржової торгівлі нафтою сировою та газовим конденсатом на українських ринках. 3. Вирішити тестові завдання.	2
	Практичне заняття № 19 1. Ознайомитись з документами для участі в торгах продажу нафти. 2. Вирішити тестові завдання.	2
Знати види та характерні особливості біржових аукціонів. Етапи проведення міжнародних біржових аукціонів (за видами товарів). Вміти розрізняти коштовне каміння що реалізується на міжнародних біржах.	Тема 15. Аукціонна торгівля сировиною Лекція № 20 План лекції 1. Види і характеристика біржових аукціонів. 2. Аукціонна торгівля. 3. Організація і етапи проведення міжнародних аукціонів. 4. Аукціонна торгівля сировиною.	2
	Лекція № 21 План лекції 1. Особливості організації аукціонної торгівлі хутром. 2. Найбільші хутрові аукціони світу. 3. Аукціонні діаманти «melee» та «melange».	2
	Рекомендовані джерела: Основні: 1-2. Додаткові: 6, 8. Інтернет-ресурси: 9, 13, 15.	
	Самостійна робота студентів Вивчення та доповнення матеріалу лекцій, підготовка до практичних занять № 20, 21. Питання, які виносяться на СРС: 1. Основні предмети торгу на міжнародних аукціонах. 2. Світові центри біржової торгівлі алмазами. 3. Вимоги до алмазів як біржового товару, вага алмазів. 4. Групи діамантів за вагою. 5. Оцінка діамантів.	6
	Практичне заняття № 20 1. Вивчити номенклатуру діамантів та їх якісні параметри. 2. Проаналізувати відмінні особливості аукціонних діамантів «melee» та «melange». 3. Вирішити тестові завдання.	2
Практичне заняття № 21 1. Охарактеризувати особливості біржової торгівлі алмазами. 2. Вирішити тестові завдання.	2	
Разом		180

III. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основні

1. Солодкий М.О., Резнік Н.П., Яворська В.О. Основи біржової діяльності : навч. посіб. Київ : ЦП Компринт. 2017. 450 с.
2. Сотник І.М. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник. Суми : ВТД «Університетська книга». 2018. 572 с.
3. Сегеда І.В. Товарознавство: продовольчі товари : навч. посіб. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 224 с.
4. Мережко Н. В., Мокроусова О. Р., Коптюх Л. А. та ін. Товарознавство. Т. 1. Непродовольчі товари : підручник. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 760 с.

Додаткові

5. Солодкий М.О., Яворська В.О., Кравченко А.С. Розвиток біржової торгівлі на товарних та фінансових ринках : монографія. Київ : ЦП «Компринт», 2017. 287 с.
6. Бикова В.Г. та ін. Торгівля та біржова діяльність в Україні: сучасний стан, концепції і стратегії розвитку: кол. монографія ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. В. Гринько ; Дніпр. нац. ун-т ім. Олеся Гончара. Дніпро : Біла К.О. 2018. 403 с.
7. Бергер А. Д. та ін. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : монографія / за заг. ред. проф. Н.М. Соломянюк, проф. Л.В. Страшинської. Київ : ЛІДЕР, 2020. 220 с.
8. Бойченко Е.Г. Організація біржової діяльності в країнах Європейського Союзу та Великої Британії : порівняльно-правовий підхід. *Теорія і практика правознавства*. 2020. Вип. 1 (17). С. 1-13.

Інтернет-ресурси

9. Про товарну біржу : Закон України від 10.12.1991 № 1956-XII. Дата оновлення: 30.06.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1956-12#Text>.
10. Господарський кодекс України від 10.01.2003 № 436-IV. Дата оновлення: 12.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
11. Податковий кодекс України від 04.12.2010 № 229, (№ 229-230). Дата оновлення: 07.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
12. Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг : Закон України від 06.02.2003 № 1953-IX. Дата оновлення: 14.12.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>.
13. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV. Дата оновлення: 05.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.
14. Фертікова Т. М. Перспективи розвитку товарної біржової торгівлі в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 23. С. 46-52. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/23_2021/9.pdf.

15. Солодкий М.О. Біржовий товарний ринок : навч. посіб. 2-ге вид. змін. Київ : ЦП Компринт, 2017. 482 с. URL: http://dglib.nubip.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/4348/1/Solodkij_Javors%27ka_B%D1%96rzh_tovar_rinok_2_vid_2017.pdf.
16. Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua
17. ТОВ «ЦЕНТРАЛЬНА УНІВЕРСАЛЬНА ТОВАРНА БІРЖА». URL: <https://torgy.com.ua/>
18. ПрАТ «Українська фондова біржа». URL: <https://ukrse.com.ua/>
19. Офіційний сайт Асоціації «Українські Фондові Торговці». URL: <http://www.aust.com.ua/About.aspx>.
19. Кепко В.М. Біржова торгівля та стратегічні аспекти її розвитку. *Економічний простір*. 2020. № 162. С. 107-113. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2020_162_21.